

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Коритько Т.Ю.

Донбаський державний педагогічний університет

У статті розкрито концептуально-понятійні основи соціально-економічну сутність територіальних громад. Наголошено, що будучи багатовимірною соціально-економічною системою, територіальна громада взаємодіє із зовнішнім середовищем в наступних просторах: територіальний; адміністративний; інституційний; економічний; організаційний; демографічний. Запропонована структура територіальної громади як системи. Обґрунтовано положення, згідно якого фінансова стійкість є важливою ознакою життєдіяльності територіальних громад. Визначено основні напрями забезпечення розвитку територіальної громади.

Ключові слова: територія, територіальна громада, територіальний колектив, стійкий розвиток, фінансова стійкість.

Постановка проблеми. В умовах трансформації економічної системи, що базується на вільному виборі рішень, кожен суб'єкт держави проходить процес «суверенізації», який характеризується зміцненням політичного статусу, підвищенням економічної самостійності і формуванням основ фінансово-бюджетної незалежності областей України. У цих умовах зростаючого значення набувають дослідження чинників і граничних параметрів ефективного та динамічного розвитку територіальних громад, оцінка їх ресурсів, а також методів управління і форм організації суспільного господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження питання розвитку територіальних громад внесли такі науковці, як М. Баймуратов, О. Батанов, І. Бутко, В. Бесчастний, О. Мороз, І. Лисенко, Я. Варда та ін. Більшість із них зосереджують свою увагу на юридичних аспектах реалізації територіальною громадою свого права на місцеве самоврядування. Водночас поза увагою сучасних дослідників залишаються практичні аспекти функціонування територіальних громад як первинного суб'єкта місцевого самоврядування.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є дослідження на основі аналізу понятійного апарату нормативно-правових і наукових джерел визначити основні поняття і напрями забезпечення розвитку територіальної громади.

Виклад основного матеріалу. Формування теоретичних основ забезпечення розвитку територіальної громади передбачає насамперед розкриття та аналіз базових категорій у такій послідовності: «територіальна громада», «стійкість територіальної громади», «стійкий розвиток територіальної громади».

Громада – це група людей, об'єднаних спільністю становища, інтересів [1, с. 144]. Дефініція «територіальна громада» окрім цього враховує ще територіальний чинник.

Відповідно до статті 140 Конституції України [2] місцеве самоврядування може здійснюватися територіальною громадою як самостійно, так і через органи місцевого самоврядування. Саме тому основне призначення територіальної громади полягає в забезпеченні життєдіяльності певної території або прямо (самостійно), або опосередковано (через органи місцевого самоврядування).

Згідно зі статтею 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», який конкретизує наведене визначення у Конституції «територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, що мають єдиний адміністративний центр, сільську раду [3].

Так, на етапі розвитку незалежності України чітко та лаконічне визначення даного поняття на-

водить Бутко І., визначаючи територіальну громаду як людей, які мешкають у певних територіальних межах та об'єднані спільними інтересами [4].

Подальший розвиток місцевого самоврядування призводить до розширення та деталізації даної дефініції. Так, на думку Баймуратова М. та Григор'єва В. територіальний колектив – це «сукупність фізичних осіб, які постійно мешкають на певній території та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру» [5].

Аналогічного підхід до формування сутності територіальної громади наводить Батанов О., характеризуючи її як «територіальну спільність, що складається з фізичних осіб – жителів, що постійно мешкають, працюють на території села (або добровільного об'єднання в спільну громаду кількох сіл), селища або міста, безпосередньо або через сформовані ними муніципальні структури вирішують питання місцевого значення, мають спільну комунальну власність, володіють на даній території нерухомим майном, сплачують комунальні податки та пов'язані територіально-особистісними зв'язками системного характеру» [6]. Автор акцентує увагу на процесі реалізації спільною власних інтересів, але слід відзначити, що потребують пояснення «територіально-особистісних зв'язків». Однак, наведене визначення біль повно відображає сучасний стан в Україні, а тому не може вважатися універсальним.

Підхід до розуміння сутності територіальної громади як «спільності жителів, об'єднаних шляхом природного розселення і постійного проживання в межах одного або кількох населених пунктів з єдиним адміністративним центром, за якою Конституцією та законами України визнане право вирішувати питання місцевого значення в межах законодавства України» [7]. При цьому автором робиться акцент на законодавче закріплення прав територіальних громад.

Кравченко В. [8] визначає територіальну громаду як сукупність громадян України, котрі спільно проживають у міському чи сільському поселенні, мають колективні інтереси і визначений законом правовий статус. Тобто носієм місцевого самоврядування є визнаний правом колектив людей, об'єднаний за територіальною ознакою. Реалізація права територіальної громади на самоврядування здійснюється громадою як безпосередньо, так і через відповідні органи (обласні, районні, міські, селищні та міські ради і через їхні виконавчі органи). Тому територіальний колектив виступає формою організації місцевої влади. Згідно з Конституцією України, місцеве самоврядування здійснюється територіальною громадою. Воно може здійснюватися громадою як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.

О. Мороз пропонує такий перелік ознак які притаманні для територіальної громади:

- спільна територія існування (що може включати проживання, територію, володіння нерухомим майном);
- спільні інтереси у вирішенні питань життєдіяльності;
- соціальна взаємодія у процесі реалізації цих інтересів;
- психологічна самоідентифікація кожного члена з громадою;
- спільна комунальна власність;
- сплачування комунальних податків [9].

І. М. Лисенко вважає, що – це спільність людей, об'єднана сталими взаєминами, проживаюча на певній території що здійснює самоврядування через місцеві референдуми, загальні збори, органи місцевої представницької влади (сільські, селищні, міські ради і так далі), органи самоорганізації населення та інші об'єднання громадян з метою реалізації своїх інтересів [10, с. 374]. При цьому автор акцентує увагу на адміністративному аспекті сутності територіальна громада.

Але слід відзначити, що значення територіальної громади може розглядатися більш широкому значенні, враховуючи інші чинники такі, як географічні, інформаційні, історичні, економічні, політичні, релігійні, соціальні та ін. Отже, територіальна громада визначається як спільнота людей, об'єднаних різноманітними стійкими формальними та неформальними зв'язками, які обумовлені спільним проживанням у межах села, селища, міста. Поняття територіальної громади також використовують щодо осіб, які мешкають у частині населеного пункту (вулиця, мікрорайон, район у місті), чи навпаки, проживають у межах об'єднань адміністративно-територіальних одиниць [11, с. 378-379]. Таким чином, територіальна громада – це складна соціальна система, що складається з різних підсистем та багатогранне суспільне явище.

Варда Я. та Клосовські В. пропонують розглядати територіальну громаду в Україні:

- як колектив самостійних суб'єктів права – фізичних осіб;
- як носія певного культурного надбання, якому притаманні місцеві традиції та звичаї, носія духовно-інтелектуального потенціалу;
- як сконцентрованість трудових ресурсів;
- як первинний суб'єкт місцевого самоврядування та елемент системи місцевого самоврядування;
- як суб'єкт права комунальної власності;
- як суб'єкт бюджетного права, за яким визначений відповідний бюджет місцевого самоврядування [12, с. 42].

Однією з особливостей територіальних громад виступає реалізація місцевих інтересів. На рівні територіальних громад місцеві інтереси переважають над глобальними, відомчими та вузькопрофесійними. Такий підхід до об'єднання більш ефективним, оскільки в рамках такої спільноти відбувається не лише поєднання спільних зусиль в єдине ціле, а й спеціалізація окремих її членів для виконання професійних функцій, починаючи від господарських і завершуючи управлінськими. Отже, об'єднання людей на певній території, яке відбувається на добровільній та свідомій основі з метою спілкування, виховання, виробництва тощо має природний характер.

В такому ж контексті І. В. Видрін розглядає територіальну громаду як «соціальну спільність, яка складається в кордонах спільного мешкання громадян, має своєю основою необхідну, соціально зумовлену діяльність, яка здійснюється групою людей, об'єднаних спільними інтересами в політичній, соціально-економічній та культурно-побутовій сферах життя» [13].

Аналіз зарубіжної літератури дає змогу виділити наступні підходи до визначення спільнот [14]:

- якісний підхід описує спільноту як місце ґрунтуючись на оцінці якості життя на основі таких показників, як забезпеченість житлом та його якість, стан шкіл, якість освіти тощо;
- екологічний підхід передбачає розгляд спільноти як певної спільності у природно-географічному просторі (просторове розміщення, вплив природних факторів на характер діяльності та зворотний вплив, взаємозв'язки всередині спільноти та з іншими спільнотами тощо);
- ентографічний підхід ґрунтується на визначенні спільноти як певного способу життя, при цьому акцент робиться на описуванні загальних культурних характеристик, культурного простору, а не тільки демографічних, економічних або географічних параметрів;

– соціальний підхід розглядає спільноту як соціальну систему та описує соціальні відносини, типові для певних груп та більш великих соціальних утворень як усередині спільноти, так і у відносинах із зовнішнім середовищем.

– економічний підхід вивчає взаємозв'язки різних секторів економіки, домогосподарств і підприємств, описує професійний склад населення та робочі місця, розглядає джерела, розподіл та динаміку доходів, вивчає ресурси (природні, фінансові, людські, управлінські тощо), які має спільнота.

Слід відмітити, що будучи багатомірною соціально-економічною системою, територіальна громада взаємодіє із зовнішнім середовищем в наступних просторах:

- територіальний – наявність географічних меж;
- адміністративний – наявність адміністративних органів управління;
- інституційний – сукупність специфічних формальних та неформальних правил;
- економічний – структурна цілісність виробничої структури;
- організаційний – наявність організаційних структур, що забезпечують функціонування та взаємодію підсистем та елементів територіальної громади;
- демографічний – наявність населення, яке забезпечено відповідної якості послугами.

Вважаємо, що територіальна громада як система є відкритою не у всіх ідентифікованих просторах. Розглянемо сутність територіальної громади з позицій ідентифікованих ознак.

За територіальною ознакою територіальна громада має фіксовані просторові межі, які чітко визначені. Отже, територіальна громада є закритою системою. Але у окремому випадку мова може йти про зміни меж території під внутрішнім та зовнішнім впливом, наприклад створення міст – супутників або осушення території та ін.

За адміністративною ознакою територіальна громада є відкритою системою, оскільки, маючи власні органи управління в різних сферах діяльності, спостерігається безпосередній зв'язок з державними органами влади, з іншими регіонами, з іншими країнами. За даною ознакою можна говорити про відкритість.

За економічною ознакою територіальна громада як система частково відкрита, динамічна і взаємодіє з навколишнім зовнішнім середовищем.

За інституційною ознакою система відкрита, інститути динамічні і у відношенні з іншими територіальними громадами, і з державними органами влади, і із зарубіжними країнами.

За організаційною ознакою територіальна громада частково відкрита – головні представництва ор-

ганізаційних структур часто «відірвані» від філій і можуть знаходитися в інших регіонах, країнах. Закритість виявляється лише в неможливості переміщення транспортної (залізничною, морською, частково автомобільною) і енергетичної інфраструктури.

За демографічною ознакою територіальна громада як система відкрита, що обумовлене в'їздом / виїздом населення (з метою навчання, роботи), на тимчасове і постійне місце проживання, міграційними процесами. Може обмінюватися із зовнішнім середовищем також і забезпечення населення з погляду соціальних послуг, а також екологічної безпеки.

У структурі територіальної громади, як системи (рис. 1), кожен елемент виконує власну функцію.

Місцеві органи влади забезпечує досягнення цілей розвитку територіальної громади через посадових осіб (чиновників), а саме: представників законодавчої, виконавчої, судової гілок влади, контрольних і силових структур – за допомогою застосування інструментів територіального управління, які спрямовано на регулювання процесів в суспільстві та в бізнесі.

Бізнес реалізується, по-перше, в діяльності суб'єктів господарювання, по-друге, в створенні ними різних інститутів – асоціацій, об'єднань, які забезпечують досягнення інтересів підприємств і їх власників.

Роль населення виявляється в створенні і функціонуванні інститутів цивільного суспільства: партій, об'єднань, спілок, громадських організацій і інших (суспільна палата, громадські організації інвалідів та ін.), які формують позицію суспільства по різних питаннях і «доносять» її до влади.

Отже, слід зазначити, що територіальна громада являє собою відособлену територію, що характеризується власною системою адміністративних органів управління, системністю господарювання, спеціалізацією економіки, збалансованістю розвитку продуктивних сил на основі ефективного розподілу праці. Наявність відособленої території обумовлює її забезпеченість різними видами ресурсів, здатність і можливість самостійно вирішувати виникаючі соціально-економічні проблеми в межах регламентованих повноважень і сформульованих стратегічних цілей.

В процесі дослідження встановлено, що територіальній громаді властиві всі ознаки соціально-економічної системи.

Отже, забезпечення стійкості територіальної громади включає в себе:

1) стабілізацію економіки в якості відправної точки переходу до приведення її у стійкий рівноважний стан;

2) довгострокову динамічну рівновагу системи за рахунок досягнення рівноважної залежності між доходами та видатками;

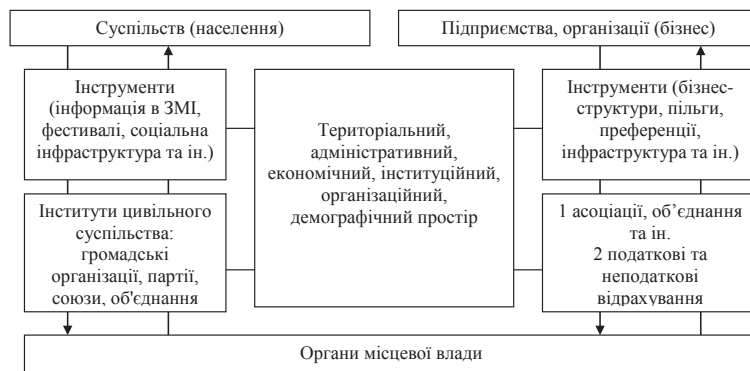

Рис. 1. Структура територіальної громади як системи

3) стійкий розвиток продовж довгострокового періоду, який засновано на взаємодії економічного, екологічного та соціального елементів.

Таким чином, слід відмітити, що територіальні громади слід розглядати як соціально-економічну систему для якої є характерною комплексна взаємодія елементів, що розташовані на значній території та вимагають для свого розвитку суттєвих витрат ресурсів і часу.

Отже, під стійкістю територіальної громади слід розуміти її здатність стабільно функціонувати і розвиватися в довгостроковій перспективі та протистояти впливу внутрішнього середовища за рахунок використання внутрісистемних чинників розвитку і таких, що поступають із зовнішнього середовища (систем вищого порядку і паралельних систем) по «відкритих» каналах.

При дослідженні стійкості територіальної громади класифікація має велике значення, оскільки дозволяє проводити більш глибокий аналіз:

– залежно від співвідношення запасів і джерел їх формування: абсолютну; нормальну; – нестійку; кризову;

– з позицій часу утворення: ретроспективну; поточну; прогнозовану; перспективну; стратегічну;

– з позицій системності: виробничо-технічну; фінансово-економічну; техніко-технологічну; соціально-організаційну; фінансово-економічну.

Проведене дослідження виявило, що наведену класифікацію видів стійкості слід доповнити такою ознакою, як напрямок розвитку територіальної громади. Дана ознака включає наступні види стійкості:

– бюджетна стійкість являє собою можливість реалізації всіх планів та програм навіть в умовах негативних змін бюджетного законодавства, стягнення податків та інше;

– соціальна стійкість характеризує здатність підсистеми оптимально використовувати свій потенціал, пристосовувати його до вимог зовнішнього та внутрішнього середовища протистояти деструктивним впливам;

– фінансова стійкість характеризує здатність територіальної громади функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх доходів а видатків в мінливому середовищі, що гарантує постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість у межах допустимого рівня ризику;

– економічна стійкість характеризує здатність системи до забезпечення економічного розвитку та ефективного використання накопиченого економічного потенціалу;

– інвестиційно-інноваційна стійкість характеризує здатність підсистеми здійснювати фінансування розширеного відтворення економіки територіальної громади.

Отже, слід відмітити, що на рівні територіальної громади стійкість визначається:

– вирівнюванням рівня розвитку територіальної громади в короткостроковому періоді в умовах кризи за рахунок комплексного територіального розвитку;

– збереженням природно-кліматичного, туристсько-рекреаційного потенціалу території, який виступає основою розвитку і функціонування туристичної і санаторно-курортної індустрій, які в умовах кризових потрясінь можуть стати основою подальшого розвитку територіальної громади;

– збалансованістю використання земельних ресурсів. Так, в сільському господарстві за заданих кліматичних умов

повинен дотримуватися баланс між рослинництвом і тваринництвом, що в умовах нестабільності дозволить зберегти замкнутість циклу постачання кормів тварин, сировини для комбікормових заводів. Одним з напрямів підвищення стійкості є раціональний розподіл земельних ресурсів між сільським господарством і промисловістю, іншими галузями;

– політичною стабільністю, що забезпечується створенням умов для розвитку цивільного суспільства і демократичного управління;

– досконалою нормативною правовою базою як основою формальних правил у всіх сферах діяльності і галузях, що здійснюють безпосередній вплив на рух чинників розвитку територіальної громади;

– галузевою диверсифікацією економіки, що дозволяє зберігати стійкість територіальної громади (при спаді в одних галузях, інші зберігають стабільність, знижують ризик зростання безробіття і скорочення податкових надходжень до бюджету);

– збалансованістю виробничої і невиробничої сфери;

– стабільним відтворенням чинників виробництва (трудових ресурсів, капіталу, землі, підприємницьких здібностей);

– підвищення рівня життя населення: зниження диференціації доходів населення, зниження безробіття та ін.

Як соціально-економічна система територіальна громада може мати наступні стани: функціонування, розвиток, стійкий розвиток.

Функціонування – це підтримка життєдіяльності, збереження функцій, що визначають цілісність системи, якісну визначеність, сутнісні характеристики.

Розвиток територіальної громади можна розглядати як процес, в якому збільшуються його можливості.

Стійкий розвиток – це динамічний процес, в якому соціально-економічні параметри територіальної громади поліпшуються при будь-якому обуренні зовнішнього і внутрішнього середовищ.

Територіальна громада як соціально-економічна система під впливом чинників зовнішнього середовища може відштовхуватися від існуючого положення,

пов'язаного з досягненням мети свого стійкого розвитку. При позитивному впливі чинників зовнішнього середовища система може носити характер економічного зростання, завдяки якому вона може перейти в якісно новий стан, що потребує додаткової витрати ресурсів. При негативному впливі зовнішнього середовища відбувається падіння, що примушує систему мобілізувати внутрішні ресурси на її повернення в запланований режим роботи. Сприятливий або несприятливий вплив зовнішнього середовища зажадає від регіону для його функціонування і розвитку додаткової витрати ресурсів, тобто використання його соціально-економічного потенціалу.

Висновки і пропозиції. Таким чином, забезпечення стійкого розвитку територіальної громади пов'язано з формуванням і максимально повним використанням її можливостей – потенціалу досягнення фінансової стійкості.

Таким чином, стійкий розвиток територіальної громади – це режим функціонування, який орієнтований на позитивну динаміку параметрів добробуту населення, забезпечену стійким, збалансованим відтворенням соціального, виробничого, фінансового, ресурсного і екологічного потенціалів.

В сучасних умовах стійкий розвиток територіальної громади, більшою мірою, визначається ефективністю фінансово-кредитних відносин і багато в чому обумовлено фінансовою стійкістю і забезпеченістю суб'єктів територіального відтворення.

Отже, між стійким розвитком територіальної громади і його фінансовою стійкістю спостерігається тісний взаємозв'язок, оскільки стан місцевих фінансів безпосередньо залежить від рівня розвитку економіки – основна частина власних доходів формується за рахунок податкових надходжень (податок на доходи фізичних осіб, земельний податок та ін.) і соціальної сфери – основні витрати розподіляються відповідно до питань місцевого значення на зміст соціальної інфраструктури. Тому, головне місце в системі дослідження стійкого розвитку територіальної громади займає забезпечення його фінансової стійкості.

Список літератури:

1. Тлумачний словник української мови / Укладачі Ковальова Т. В., Коврига Л. П. – Харків: Синтекс, 2002. – 672 с.
2. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Закон України від 21.05.1997 № 280/97 «Про місцеве самоврядування в Україні» – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
4. Бутко І. І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні / Бутко І. І. // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – 1992. – № 3. – С. 8.
5. Баймуратов М. А. Муниципальная власть: актуальные проблемы становления и развития в Украине: монография / М. А. Баймуратов, В. А. Григорьев. – О.: Юридическая литература, 2003. – 248 с.
6. Батанов О. І. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні / Батанов О. І. – К.: Вид. дім «Київ», 2003. – С. 77.
7. Місцеве самоврядування в Україні: проблеми та перспективи / за ред. В. М. Бесчастного. – Донецьк: Донецький юрид. ін-т при Донецькому національному ун-ті, 2005. – 272 с.
8. Кравченко В. В. До питання про сучасну концепцію місцевого самоврядування: тези // Переваги місцевого самоврядування: матеріали Міжнар. конф. 29–30 трав. 2001 р., Ірпінь, Київська обл. – К.: Логос, 2001. – С. 147–157.
9. Мороз О. Ю. Територіальна громада: сутність становлення та сучасні українські реалії / О. Ю. Мороз // Демократ. врядування: електрон. наук. фах. видання. – 2008. – Вип. 2. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua
10. Лисенко І. М. Територіальна громада в системі громадянського суспільства / І. М. Лисенко // Науковий вісник «Гілея». – 2009. – Вип. 28. – С. 362–372.
11. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України; наук.-ред. колегія: Ю. В. Ковбасюк (голова) та ін. – Т. 5: Територіальне управління / за ред. О. Ю. Амосова, О. С. Ігнатенка, А. О. Кузнецова. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2011. – 408 с.
12. Варда Я. Острови надій: розробка стратегій локального розвитку / Я. Варда, В. Ключовські. – 2-е вид., стер. – К.: Молодь, 2005. – 311 с.
13. Выдрий И. В. Территориальный коллектив как субъект местного самоуправления (государственно-правовые аспекты) / И. В. Выдрий // Правоведение. – 1992. – № 4. – С. 82–90.
14. Shaffer R. Community Economics. Economic Structure and Change in Smaller Communities. Iowa, Iowa State University Press // Ames, 1989. – P. 4.

Корытько Т.Ю.

Донбасский государственный педагогический университет

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ ОБЩИНЫ

Аннотация

В статье раскрыты концептуально-понятийные основы социально-экономической сущности территориальных общин. Отмечено, что являясь многомерной социально-экономической системой, территориальные общины взаимодействуют с внешней средой в следующих пространствах: территориальное; административное; институциональное; экономическое; организационное; демографическое. Предложена структура территориальной общины как системы. Обосновано положение, согласно которого финансовая устойчивость является важным признаком жизнедеятельности территориальных общин. Определены основные направления обеспечения развития территориальной общины.

Ключевые слова: территория, территориальная община, территориальный коллектив, устойчивое развитие, финансовая устойчивость.

Korytko T.Y.

Donbass State Pedagogical University

THEORETICAL ASPECTS OF STEADY DEVELOPMENT OF TERRITORIAL SOCIETY

Summary

In the article exposed conceptually-concept bases of socio-economic essence of territorial communities. It is marked that being the multidimensional socio-economic system, territorial communities co-operate with an external environment in the followings spaces: territorial; administrative; institutional; economic; organizational; demographic. The structure of territorial community as systems is offered. Grounded position in obedience to which financial stability is the important sign of vital functions of territorial communities. Basic directions of providing of development of territorial community are certain.

Keywords: territory, territorial community, territorial collective, steady development, financial stability.

УДК 659.126:338.5

ОСНОВНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БРЕНДІВ

Королюк Н.Я.

Українська академія друкарства

У даній статті розглянуто основні теоретико-методологічні проблеми оцінки вартості брендів. Автором здійснено спробу вдосконалення класифікації існуючих підходів до оцінки вартості бренду та виділено їх основні переваги та недоліки. На основі аналізу фахової літератури, обґрунтовано необхідність здійснення оцінки брендів, та виділено відмінності між поняттям вартість і цінність бренду. Розкрито суть існуючих методик оцінки вартості брендів зарубіжних компаній. Проаналізовано питання оцінки вартості брендів в Україні.

Ключові слова: бренд, вартість, витратний підхід, ринковий підхід, дохідний підхід, експертний підхід, комбінований підхід, методика.

Постановка проблеми. В сучасних умовах роль інтелектуальних активів зростає. Свідченням цього є той факт, що сьогодні ринкова вартість фірми перевищує її балансову вартість. Значна частина ринкової вартості фірми створюється завдяки ефективному використанню нематеріальних активів, переважна більшість яких не відображається в фінансових звітах підприємства.

Бренд є одним з найважливіших нематеріальних активів компанії, і тому питання оцінки його вартості є особливо актуальним. Оцінка вартості бренду з однієї сторони, показує наскільки ефективно були використані кошти, час та людські ресурси, витрачені на формування бренду. З іншого боку, може бути використана менеджером для прийняття стратегічних, маркетингових рішень та аналізу результатів діяльності компанії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серйозну увагу оцінці вартості бренду почали приділяти не так давно. Теоретичні та практичні аспекти приро-

ди бренду, його вартості та цінності досліджуються в працях зарубіжних науковців і дослідників, таких як, Д. Аакер, К. Келлер, Т. Коллер, К. Нікуліна, Х. Прінгл та ін. Серед вітчизняних науковців значний внесок у дослідження питання оцінки вартості брендів належить Андрощук Г.О., Гейер Г.В. [4], Зозульов О.В., Кам'янецька О.В. [1], Кобелєв В.М. [7], Свічкарь В.А. [3], Стрілецька Р.Р. [5], Циганкова Т.М. та ін. У своїх роботах зазначені дослідники допомогли компаніям зрозуміти, що додаткового підвищення цінності та вартості бізнесу можна досягти за рахунок можливо-го розгляду власного бренду як активу та обґрунтували різні підходи до оцінки брендів.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на дослідження у науковій літературі проблем оцінки вартості бренду, не всі аспекти даного питання були належно обґрунтовані. Тому автором проаналізовано підходи до оцінки вартості бренду зарубіжних і вітчизняних компаній, виділено їх особливості.